

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಜಾನಪದ

(ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ)

ಡಾ|| ಎಚ್. ಎಂ. ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು
ಯಕ್ಷ ಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೧.

ಜಾನಪದ ಪಯಣ ಮಾಲೆ - ೨

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಜಾನಪದ

(ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ)

(ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಜಾನಪದ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ)

ಡಾ|| ಎಚ್.ಎಂ. ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು
ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೧

MAHARASTRA JANAPADA - A Folklore Travelogue. written by H.M. Maheswaraiiah. Published by Siddaraju, Registrar, Karnataka Janapada and Yakshagana Academy, Nrupatunga Road, Bangalore - 560 001.

Price Rs. 25/-

First impression : 1997.

C. Janapada & Yakshagana Academy

ಬೆಲೆ : ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳು

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಸಿದ್ದರಾಜು

ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ

೧೪/೩, ಕೆನರಾ ಫೈನಾನ್ಸ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಕಟ್ಟಡ

ನೃಪತುಂಗ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೧

ಮುದ್ರಕರು :

ಪ್ರಗತಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್

೧೧೯, ೩ನೇ ತಿರುವು, ೮ನೇ ಮುಖ್ಯ ರಸ್ತೆ,

ಆರ್.ವಿ.ಸಿ. ಬಡಾವಣೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೪೦

ದೂರವಾಣಿ : ೩೪೦೯೫೧೨

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮಾತು

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ತನ್ನ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಈಡೇರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಮೀರಿ ಕಳೆದ ಒಂದೂವರೆ ದಶಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಜಾನಪದ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಜನಪದ ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಅಕಾಡೆಮಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ. ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಅಪಾರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಜಾನಪದ ಸಿರಿಯನ್ನು ಅದರ ಸಹಜ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲು, ಪ್ರಕಟಿಸಲು, ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ ಈಗ ಕೇವಲ ಸಂಗ್ರಹದ ಹಾಗೂ ಭಾವುಕ ಉದ್ಧಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಜಾನಪದ ಸತ್ವದ ಅಂತರ್ಮುಖಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ, ಇತರ ಜ್ಞಾನ ಶಿಸ್ತುಗಳೊಡನೆ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಹಾಗೂ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಕಾಸವಾಗುತ್ತಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಅಕಾಡೆಮಿ ನಮ್ರವಾಗಿ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮೂಲಭೂತ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರ, ಜನಪದ ಕಲಾ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಜನಪದ ಕಲಾ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರ, ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣ, ಕಾರ್ಯಾಗಾರ, ಕಮ್ಮಟ, ಜನಪದ ಕಲಾ ಪರಿಷ್ಕರಣಕಾರ್ಯ, ಜನಪದ ಕೃತಿ ಪ್ರಕಟಣೆ, ಸಂಶೋಧನೆ ಜನಪದ ನಿಘಂಟು ಮತ್ತು ಪಾರಿಭಾಷಿಕಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ, ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಹತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅನ್ಯಜ್ಞಾನ ಶಿಸ್ತುಗಳ ಪರಿಣತರನ್ನು ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಅವರನ್ನು ಜಾನಪದದ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಸಹ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆಡಿಯೋ ಮತ್ತು ವೀಡಿಯೋಗಳ ಮೂಲಕ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ, ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆದ್ದರೂ ಜಾನಪದದ ವ್ಯಾಪಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವೊಂದೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜಾನಪದ

ಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಾರತದ ಇತರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ
 ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಷ್ಟು ಬಹುಮುಖದ ಜಾನಪದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ
 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಜಾನಪದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪರಿಚಯದ
 ಹಿನ್ನೆಲೆ ನಮ್ಮ ಜಾನಪದ ಆಸಕ್ತರಿಗೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು
 ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಗೂ ಉತ್ಸಾಹ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸಾಧನೆಗಳೊಡನೆ
 ನಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ತುಲನೆಗೆ ಒಡ್ಡುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೊರತೆಗಳ ಅರಿವೂ
 ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜಾನಪದಾಸಕ್ತರಾದ ಉತ್ಸಾಹಿ ತರುಣರನ್ನು ಹೊರ
 ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಜಾನಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ
 ಕಂಡು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುವ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಕಾಡೆಮಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ.
 ಈ ಪ್ರವಾಸದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ "ಜಾನಪದ ಪಯಣ ಮಾಲೆ"ಯಲ್ಲಿ
 ಮುದ್ರಿಸುವ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೂ ಅಕಾಡೆಮಿ ಕೈ ಹಾಕಿದೆ. ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಶ್ರೀ ಎಂ.ಬೈರೇಗೌಡ
 ಅಕಾಡೆಮಿಯ ನೆರವಿನಿಂದ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜಾನಪದೀಯ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು
 ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಪ್ರವಾಸದ ಅನುಭವ ಕಥನವೇ "ಧರ್ಮಪುರಿಯಿಂದ
 ತಿರುನಲೈಲಿವರೆಗೆ"

ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಎರಡನೇ ಕೃತಿಯ "ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ
 ಜಾನಪದ". ನಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ
 ಡಾ|| ಎಚ್.ಎಂ.ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ ಅವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು
 ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿ
 ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾವು ತಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ
 ವಿವರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ
 ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು,
 ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು
 ಜನಾಂಗ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕ ಜಗತ್ತಿನ
 ಭಾಗವಾಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ
 ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವಿವಿಧ ಜನಾಂಗಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಂ-
 ಕಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರು-
 ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಈ ಪುಸ್ತಕ
 ನೀಡಿರುವ ಅನುಬಂಧ ಸಂಶೋಧನೆ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ

ಬಗೆಗಿನ ಮೂಲ ವಿವರಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಮೈದುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನದೆ ವಿಧಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ಸೂಕ್ತವಾದರೂ ಪರಿಶ್ರಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಇವರು ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಡಾ|| ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯನವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಗತಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್‌ನವರಿಗೆ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪರವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಡಾ|| ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ನನ್ನ ಮಾತು

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯವರು ಹೊರ ರಾಜ್ಯ ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದಾಗ ನನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳ ಸುಳಿದಾಟವಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿನಾಡಿನ ಜಾನಪದವನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಂಚಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನನ್ಯ ಜಾನಪದ ಕಲೆಯಾದ ಬಯಲಾಟದ ಹಲವಾರು ಮಗ್ಗುಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದು. ಅದರಲ್ಲೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೊಡುಗೆಗಳಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪಾರಿಜಾತ, ರಾಜಾನಾಟ, ದಾಸರಾಟ, ಶರಣರಾಟ, ಸಂಗ್ಯಾ ಬಾಳ್ಯಾನಾಟಗಳು ರೂಪಗೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವ ಜೊತೆಗೆ ಗಡಿನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಲೆಗಳ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಹೇಗೆ ನಡೆದಿದೆ ಎಂದು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ಕಲೆಗಳು ನಿರ್ವಾತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಉಗಮದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒತ್ತಡವಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಾನು ಸಣ್ಣಾಟದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಜಾಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತುತ್ತಾ ನನ್ನ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು, ಅವಲೋಕನೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸೋಣವೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ರಾಜಾನಾಟವೇ ಸಣ್ಣಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೊಂದಿದೆ. ದಾಸರಾಟವು ಮರಾಠಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರಾಧಿ ಲಘು ಸಂಗೀತ ಮರಾಠಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡದ ಸಣ್ಣಾಟ ರಂಗಪರಂಪರೆ ಮರಾಠಿ ರಂಗ ಪರಂಪರೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀರಿರುವ ಪ್ರಭಾವ, ತಮಾಷಾದ ರಂಗ ತಂತ್ರ, ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಸಂಭಾಷಣಾ ವಿಧಾನ, ಹಾಸ್ಯ, ವಿಡಂಬನೆ, ಕೀಳು ಸಂಭಾಷಣೆ ಮರಾಠಿ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದೇ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಈಗಿನ ಕೃಷ್ಣಪಾರಿಜಾತಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿಗರೂ ಹಾಗೂ ಮರಾಠಿಗರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಲೆಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಪುಟದ ಪ್ರಕಟಣಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ನನಗೆ ಗೌಳಿಗರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಕ.ಜಾ.ಯ.ಅ.ಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಡಾ||ಎಚ್.ಜಿ.ಲಕ್ಷ್ಮಪ್ಪ ಗೌಡ ಹಾಗೂ ರಿಚಿಸ್ಪಾರ್‌ರಾದ ಶ್ರೀ ಎಂ.ಎಸ್.ಸಿದ್ದೇಗೌಡರ ಅಭಿಮಾನ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಿದ್ದು ಮರಾಠಿ ಮೂಲದವರಾದ ಕಚ್ಚಿಗೌಳಿಗರ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿಕೊಂಡ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಹೊಸ ಲೋಕವನ್ನೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಎಡ್ಗರ್ ಥರ್ಸ್ಟನ್ (E.Thurston) ಅವರ Ethnographic Notes in Southern India ಎಂಬ ಕೃತಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಲೋಕದ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು.

ಪುಣೆಯ ಡೆಕನ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ರೀಡರ್ ಆಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ಡಾ||ಕೆ.ಎಸ್.ನಾಗರಾಜ ಅವರು ಪುಣೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ"ಯ ಕಡೆ ನನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದರು. ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ದಾರಿ ತೋರಬಹುದೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪುಣೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಡೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಪುಣೆಯ ಆ ಸಂಸ್ಥೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನಗಿರುವ ಕುತೂಹಲ ಹಾಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ನೂರ್ಮಡಿಸಿತು. 1963ರಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಕ್ಷಿತಿಜವನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೂ ಇವೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಇವೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಮಧ್ಯೆಯೇ ಇಂದು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಈ ಜನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ತನ್ನ ಅನನ್ಯತೆಯ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಘರ್ಷ ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಮಹತ್ವದ ಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಜನಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ|| ಎಚ್.ಎಂ.ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ

ಭಾಗ - ಒಂದು

ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ
(TRIBALS STUDY)

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ೬ ಕೋಟಿ ೭೭ಲಕ್ಷ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಶತ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ೮.೦೮% ಜನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಶತ ೮೭.೭೦% ರಷ್ಟು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಗಳಿದ್ದರೆ; ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಶತ ೮೫.೫೩% ರಷ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಲಕ್ಷದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಶತ ೯೩.೧೫% ರಷ್ಟು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಲಕ್ಷದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ೫೨ ಸಾವಿರ ಜನರಲ್ಲಿ ೪೮ ಸಾವಿರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೯೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ೭೩ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರತಿಶತ ಪ್ರಮಾಣ ೯.೨೭ %.

೧೯೭೬ರ ಶೆಡ್ಯೂಲ್ಡ್ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ೪೭ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ೧. ಅಂಧ್, ೨. ಬೈಗಾ, ೩. ಬರ್ದಾ, ೪. ಬವಚಾ/ ಬಮಚಾ, ೫. ಬೈನಾ, ೬. ಭರಿಯಾ ಭೂಮಿಯಾ | ಪಂಡೋ, ೭. ಭತ್ರಾ, ೮. ಭಿಲ್ | ಧೋಳಿ ಭಿಲ್ | ಧಂಗ್ರಿ ಭಿಲ್ | ಗರಸಿಯಾ | ಮೆವಾಸಿ ಭಿಲ್ | ರಾವಳ್ ಭಿಲ್ | ತದ್ವಿ ಭಿಲ್ | ಪವರಾ | ವಸವಾ

೯. ಭೂಂಜಿಯಾ, ೧೦. ಚಿಂಝಾರ್, ೧೧. ಬಿರೂಲ್ | ಬಿರ್ಹೋಲ್, ೧೨. ಫೋದರಾ, ೧೩. ಧಂಕಾ | ತಡವಿ | ವಾಲ್ವಿ | ೧೪. ಧಾನವಾರ್, ೧೫. ಧೋಡಿಯಾ, ೧೬. ದೂಬ್ಲಾ | ತಲವಿಯಾ | ಹಲಪತಿ, ೧೭. ಗಮಿತ್ | ಗಮ್ಮ | ಗವಿತ್ | ಮವಚಿ | ಪದ್ವಿ.

೧೮. ಗೊಂಡ್ | ರಾಜಗೊಂಡ್ | ಆರ್ಬ್ | ಅಗರಿಯಾ | ಬದಿ ಮರಿಯಾ | ಬಡಾ ಮರಿಯಾ | ಭಟೋಲ | ಬಿಮ್ಮ | ಧೂಲಿಯಾ | ಮದಿಯಾ | ಕಂದ್ರಾ | ಗಚ್ಚಾ | ವಡೆ ಮರಿಯಾ | ನಾಗರ್ಚಿ | ನಾಯಕ್‌ಪಾಡ್.

೧೯. ಹಲ್ಪಿ ಹಲ್ಪಿ, ೨೦. ಕಮರ್, ೨೧. ಕಥೋಡಿ | ಕಾತ್‌ಕರಿ | ಧೋರ್ | ಸೋನ್ ಕಥೋಡಿ | ಸೋನ್ ಕಾತ್‌ಕರಿ

೨೨. ಕವರ್ | ಕನ್ವರ್ | ಕೌರ್ | ತನ್‌ವರ್ | ಛತ್ರಿ |, ೨೩. ಖೈರ್‌ವಾರ್ | ೨೪. ಖಿರಿಯಾ, ೨೫. ಕೊಕ್ಲ | ಕೊಕ್ಲಿ | ಕುಕ್ಲ, ೨೬. ಕೊಲ್, ೨೭. ಕೊಳಮ್ | ಮನ್ನೇರ್‌ವರ್ಲ್, ೨೮. ಕೋಳಿಧೋರ್ | ತೊಕ್ರೆ ಕೋಳಿ ಕೊಳ್ಳಾ | ಕೊಳ್ಳಾಘಾ ೨೯. ಕೋಳಿ ಮಹದೇವ್ | ದೋಂಗರ್ ಕೋಳಿ, ೩೦. ಕೋಳಿ ಮಲ್ಹಾರ್, ೩೧. ಕೊಂಡ್ ಖೊಂಡ್ | ಕಂಢ್,

೩೨. ಕೊರ್ಕು, | ಭೋಪ್‌ಛಿ | ಮೊಸಾಯಿ | ನಿಹಾಲ್ | ಬೋಂಧಿ | ಬೋಂದೇಯಾ, ೩೩. ಕೋಯಿ | ಭಿನೆಕೋಯಿ | ರಾಜಕೋಯಿ | ೩೪. ನಾಗೇಸಿಯಾ | ನಾಗಾಸಿಯಾ, ೩೫. ನಾಯ್ಕಡ | ನಾಯ್ಕ | ಚೋಲಿವಲ ನಾಯಕ | ಕಾಪಾಡಿಯಾ ನಾಯಕ, ೩೬. ಧಂಗಡ್, ೩೭. ಪರ್‌ಧಾನ್ | ಪಠಾರಿ | ಸರೋತಿ, ೩೮. ಪರ್‌ಧಿ | ಫಾನ್ಸ್ | ಪರ್‌ಧಿ ಫಾನ್ಸ್ | ಲಂಗೋಳಿ ಬಹೇಲಿಯಾ | ಚಿತಾಪರ್‌ಧಿ ಶಿಕಾರಿ | ತಾಕಿಯಾ.

೩೯. ಪರ್ಲ್, ೪೦. ಪತೇಲಿಯಾ, ೪೧. ಪೋಮ್ಲಾ, ೪೨. ರಾಥೆವಾ, ೪೩. ಸವರ್ | ಸವರಾ, ೪೪. ಥಾಕುರ್ | ಥಾಕರ್ | ಕಥಾಕುರ್ | ಮಾ ಥಾಕುರ್, ೪೫. ಥೋಟಿ, ೪೬. ವರ್ಲಿ, ೪೭. ವಿಟೋಲಿಯಾ | ಕೋಟ್‌ವಾಲಿಯಾ | ಬರೋಡಿಯಾ.

ಮೇಲೆ ಹೆಸರಿಸಿದ ೪೭ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮದಿಯಾ ಗೊಂಡ್, ಕತಕರಿ ಮತ್ತು ಕೊಳಾಮ್ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಆದಿಬುಡಕಟ್ಟು (Primitive Tribe)ಗಳು ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ TRIBE ಎನ್ನುವ ಪದವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪದ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯ Tribus ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. "ಒಂದು ಮೂಲ ದಿಂದ ಬಂದ ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಪ್ರಾದಿಮ ಹಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಜನಗಳ ಗುಂಪು" ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಿದೆ. [Tribe a group of people in a primitive or barbarous stage of development acknowledging the authority of a chief and usually regarding themselves as having a common ancestor -Kapil Tiwari Pratyaya (dialogue on Tribal and Folk Culture) published by

Madyapradesh Adivasi Loka Kala, Bhopal.] ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ರಾಜಕೀಯ ಘಟಕವಿರುತ್ತದೆ. ಅವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಅವಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಉಪಭಾಷೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಏಕತೆ ಹಾಗೂ ಒಂದುಗೂಡಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆ ಇರುತ್ತದೆ. [a territorially defined political unit, a social group, usually with a defined area, dialect, cultural homogeneity and unifying social organization.] ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೂ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುತ್ತವೆ. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದೇ ಉಪಭಾಷೆ ಒಂದೇ ಬುಡಕಟ್ಟು ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ತನ್ನದೇ ಆದ ಕಾನೂನು ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ನಲವತ್ತೇಳು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೂರು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾದಿಮ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಪ್ರಾದಿಮ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಗೃಹ ಸಚಿವಾಲಯ ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು ಸಣ್ಣ ಗುಂಪಾಗಿ ಇರಬೇಕು.

1. Population growth rate is very low as compared to the rest of the population. Therefore exist as small Communities.

ಕೃಷಿಪೂರ್ವದ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವ ಬೇಟೆ ಹಾಗೂ ಕಾಡಿನ ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಪಂಗಡವಾಗಿರಬೇಕು.

2. The level of technological development is still in a pre-agricultural stage. In other words, the primitive tribal groups hardly got out of hunting and food gathering stage.

ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕನಿಷ್ಠವಾಗಿರಬೇಕು.

3. The level of literacy is extremely low and is lagging a behind the average tribes. There is practically little or no progress of literacy among such groups.

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾದಿಮ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವುದು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ 52 ಪ್ರಾದಿಮ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿವೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷದಷ್ಟಿದೆ ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. 1991ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲೆ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ
1) ಥಾನೆ	951205
2) ರಾಯಗಡ	233953
3) ನಾಸಿಕ್	931069
4) ಧೂಲೆ	1036491
5) ಜಲಗಾಂ	313551
6) ಅಹಮದ್‌ನಗರ	240141
7) ಪುಣೆ	216336
8) ನಾಂದೇಡ್	275972
9) ಅಮರಾವತಿ	316445
10) ನಾಗಪೂರ್	457715
11) ಭಂಡಾರ	309822
12) ಯಾವತ್‌ಮಲ್	445840
13) ಚಂದ್ರಾಪೂರ್	349169
14) ಗಡಚಿರಾಲಿ	304535
	7318284

ಒಟ್ಟು

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು 16.40 ಡಿಗ್ರಿ ಇಂದ 22.1 ಡಿಗ್ರಿ ಉತ್ತರ ಲ್ಯಾಟಿಟ್ಯೂಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ 72.6 ಡಿಗ್ರಿ ಪೂರ್ವ ಲ್ಯಾಟಿಟ್ಯೂಡ್‌ನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪ್ರತಿಶತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದಾಗಿರುವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ 3,0777 ಲಕ್ಷ ಚದರ ಕಿ.ಮೀ.ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಶೋಧನ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ವಿಭಾಗ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು

ಮಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು, ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಲೋಕ ಅನೇಕ ನಿಗೂಢತೆಯನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮಂತ ವಾಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಂಕಣಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಂಕೆ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ವಿಭಾಗ, ಜಾತಿ ಪರಿಶೀಲನ ವಿಭಾಗ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಶೋಧನ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ವಿಭಾಗ ಹಾಗೂ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ವಿಭಾಗ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಸಂಸ್ಥೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಅವರು ಪಡೆದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನಾನು ಹಂಚಿಕೊಂಡೆ. ನನ್ನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನೀಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಿಲ್ :

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಲ್‌ರು ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು 7 ಲಕ್ಷದಷ್ಟಿರುವ ಭಿಲ್‌ರು ಕಪ್ಪು ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ದುಂಡುಮುಖದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ದವಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ಬುಡಕಟ್ಟು. ಇವರನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಷಾದರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಧೋಲಿಭಿಲ್, ದುಂಗ್ರಿ ಭಿಲ್, ಬರ್ದಾ ಭಿಲ್, ಮೆವಾಸಿ ಭಿಲ್, ತದ್ವಿ ಭಿಲ್, ಧಂಕಾ ಭಿಲ್ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರಿನ ಒಳಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇವರ ಹೆಸರು ತಾವು ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರದೇಶದ ಹೆಸರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಕುಲ ಸಂಬಂಧಿ ಅಥವಾ ಬಳಿ ಸಂಬಂಧಿ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇವರ ಹೆಸರು ಪ್ರಾಣಿ ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಭಿಲ್ ಎಂಬ ಹೆಸರು ವಿಲ್ಲು ಅಥವಾ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಿಲ್ಲು ಈ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಆಯುಧವಾದುದರಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬಹುದು. ಭಿಲ್‌ರು ಮಾತನಾಡುವ ಉಪ ಭಾಷೆ ಭಿಲಿ ಅಥವಾ ಭಿಲೋಲಿ. ಮರಾಠಿ, ಗುಜರಾತಿ, ಮಾರವಾರಿ ಭಾಷೆಗಳ ಮಿಶ್ರಣದಂತಿರುವ ಈ ಉಪಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುವ ಜನ ಧುಲೆ ಮತ್ತು ಜಲಗಾವ್‌ ಷಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಕೃತಿ ಆರಾಧಕರಾದ ಇವರು 'ವಾಘದೇವೋ' ಎಂಬ ಹುಲಿದೇವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಕಿ ಆರಾಧಕರಾದ ಇವರಿಗೆ ಅದು ಪವಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು

ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಂಕಿ ಕುಂಡಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮ್ಮಿ, ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಭಿಲ್‌ರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನೇಗಿಲ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗೋಮಾಂಸವನ್ನು ನಿಷೇಧವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಇವರು ಉತ್ತಮ ಬೇಟೆಗಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಇವರು ಬಲೆ ಬೀಸಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ, ಮೀನುಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸುವ ಭಿಲ್‌ರು ತಲೆಗೆ ಪೇಟ ಸುತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಉಂಗುರ ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವ ಇವರು, ಮೂಗು, ಮುಖ, ಕಂಠ ಹಾಗೂ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವ ಭಿಲ್‌ರು ಸೋರೆಕಾಯಿಯ ಬುರುಡೆಗಳನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳಿಗೂ, ಗಂಡು ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳ ಒಂಭತ್ತು ದಿನಕ್ಕೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ನಂಬುವ ಭಿಲ್‌ರು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ಐದನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿವಾಹಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ವಿವಾಹದ ಹೊರಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸುವ ಇವರು ಹೆಂಡತಿ ಸತ್ತ ನಂತರ ಅವಳ ತಂಗಿಯನ್ನು ವಿವಾಹ ಆಗುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಪ್ರೀತಿಸಿದ ನಂತರ ತಾವೇ ಕಾಡಿಗಿ ಹೋಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ವಾಸ್ತವ್ಯವನ್ನು ಜಾಗಡಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಗೊಂಡ :

ಜನಸಂಖ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗೊಂಡರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ೩ನೆಯ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಬುಡಕಟ್ಟು. ಇವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ 3,31798. ಚಂದ್ರಾಪುರ, ಯಾವತಮಲ್ ಮತ್ತು ನಾಂದೇಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಗೊಂಡರು ಐವತ್ತು ಉಪ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜಗೊಂಡ, ಅರಖಿ, ಅಗರಿಯ, ಬದಿಮರಿಯ, ಭತೋಲ, ಬಿಮ್ಮ, ಬೂತ, ಕೊಯಿಲಬೂತ, ಧೋಬ, ಧೂಲಿಯ, ಧಾರು, ಖತೋಲ, ಕೊಯ, ಮದಿಯ, ಮುರಿಯ ಓಜ, ಧೋತಿಯ, ವಡೆ-ಮರಿಯಾ ಮುಂತಾದ ಉಪ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗೊಂಡರು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

1. ಏಳು ದೇವರುಗಳ ಪರಾತ್ರಿ

2. ಆರುದೇವರುಗಳ ಫರಾತ್ರಿ

3. ಐದು ದೇವರುಗಳ ಪರಾತ್ರಿ

4. ನಾಲ್ಕು ದೇವರುಗಳ ಪರಾತ್ರಿ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ತಾವೇ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಗೊಂಡರು ಬಡಗಿತನ, ಕಮ್ಮಾರಿಕೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕ್ಷೌರಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ತಾವೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದ್ರಾವಿಡ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ ಗೊಂಡರು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಮಧ್ಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇವರು ಗೊಮ್ಮಟಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಲಂಬಿಸಿರುವ ಗೊಂಡರು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗೊಂಡರ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಗೋತುಲ್-ಘರ್ ಎಂಬ ಸ್ಥಳವಿರುತ್ತದೆ. ಮದುವೆಯಾಗದ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ರಾತ್ರಿ ಇಡಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ, ನರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿ ಊಟವಾದೊಡನೆ ಮದುವೆಯಾಗದ ಪ್ರಾಯಸ್ಥ ಹುಡುಗರು ಮೊದಲು ಗೋತುಲ್-ಘರ್ಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ನಂತರ ಹುಡುಗಿಯರು ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಕೊತವಾರ್ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ಆಚರಣೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖನಾದ ಸಿರಿಧರ್‌ನಿಗೆ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರು ಶಿರಬಾಗಿ ನಮಿಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹುಡುಗಿಯೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಹುಡುಗನ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಅವನ ತಲೆಯ ಕೂದಲನ್ನು ಬಾಚುತ್ತಾಳೆ. ಹುಡುಗನ ದೇಹವನ್ನು, ತೋಳುಗಳನ್ನು ತಿಕ್ಕುತ್ತಾಳೆ. ನಂತರ ಜೊತೆಗೂಡಿ ರಾತ್ರಿ ಸಾಕಾಗುವವರೆಗೆ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ, ನರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಜೋಡಿಗಳು ಆತ್ಮೀಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಈ ಜೋಡಿಗಳ ವಿವಾಹವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರೂ, ಅವರು ಕಾಡಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ದಾಂಪತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮರಿಯಾ ಗೊಂಡರು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡಿದರೆ ದೇವತೆ ಅಪ್ರಸನ್ನಳಾಗುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗಿರುವ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇಬ್ಬರು ಗೊಂಡರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಧಿಸಿದಾಗ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಮೊಳಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಾಗಿ ನಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮುತ್ತ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಗೊಂಡರಿಗೆ ಕುಣಿತವೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಉತ್ಸಾಹ. 'ಕರ್ಮಾ' ಎಂಬ ಕುಣಿತ ಮಾಡುವ ಗೊಂಡರು ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ಹಾಡುತ್ತಾ ಸಮಯ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡು

ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಕೈಹಿಡಿದು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಾ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಯಾಗದ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಮಾತ್ರ ಈ ರೀತಿಯ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. 'ದೆಂಸಾ' ಮತ್ತು 'ದೆಂದರಿ' ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನೃತ್ಯಗಳಿವೆ. ಸಾವು ಹಾಗೂ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿ 'ದೆಂಸಾ' ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಗೊಂಡರು ಭಾರಿಸುವ ವಾದ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಧೋಲು ಮತ್ತು ಪೆಪೀ. ಕೆಲವು ಸಲ ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ದವ್ವು, ಕಲಿಕೋಹಮ್, ಕ್ರಿಂಗಿ, ಘಮೇಲೆ, ಪೆಪೋಯಿ, ಫರಾ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಗೊಂಡರು ಮಾಂಸಪ್ರಿಯರು. ಅವರು ಕಾಡುಹಂದಿ, ಆಕಳು, ಗೂಬೆಗಳು, ಹಾವುಗಳು, ಹಲ್ಲಿ, ಬೆಕ್ಕು, ಇಲಿಗಳು ಹಾಗೂ ಮಂಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸೆರೆ ಎಂದರೆ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುವ ಗೊಂಡರು ತಮ್ಮ ಆದಾಯವನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಡುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗೊಂಡರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಚೌದರಿ (ಕರ್ಬರಿ), ಮಹಾಜನ, ಘಟ್ಟ, ಭೂಮಕ್ ಮತ್ತು ಪಂಚರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರೇ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಗೊಂಡರು, ರಾಜಗೊಂಡರೂ ಇಂದಿಗೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಗೊಂಡರು, ರಾಜಗೊಂಡರು ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಜೀವನ ಕ್ರಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಗೊಂಡರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಬಲ್ಲವು.

ಕತಕರಿ ಅಥವಾ ಕಥೋಡಿ :

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಕತಕರಿ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ಪ್ರಾದಿಮ ಬುಡಕಟ್ಟು (Primitive Tribe)ಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಲಬಾ, ಥಾನೆ, ಪುಣೆ, ನಾಸಿಕ್, ರತ್ನಾಗಿರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಕತಕರಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1,46,785. ಕತೇಚು ಮರದಿಂದ ರಸವನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದರಿಂದ ಕತಕರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಈ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿರುವ ಕತಕರಿಗಳು ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನವನ್ನು

ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕತಕರಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಿವೆ. 1) ಧೋರ್‌ಕತಕರಿ, 2) ಸೋನ್‌ಕತಕರಿ. ಹಸುವಿನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಧೋರ್ ಕತಕರಿಯವರು ತಿಂದರೆ ಸೋನ್‌ಕತಕರಿಯವರಿಗೆ ಇದು ನಿಷೇಧ. ಕತಕರಿಗಳು ತಾವು ಮಂಗನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ರಾಮ ರಾವಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದನೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಇವರು ರಾಮ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಂತಸಗೊಂಡು ಮಂಗನಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮವರನ್ನು ಮನುಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

ಕತಕರಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ದೇವರು ಹುಲಿರಾಯ. ಹುಲಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಊರಿನ ಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಕುನ್‌ಬಿ ಎಂಬುದು ಗ್ರಾಮದೇವತೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಯೋಲ್ಕ, ವೆತಲ್, ಜರಿಮರಿ, ಹಿರ್‌ವ ಜಂಬುವ ಇತರ ದೇವತೆಗಳು. ಕತಕರಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ತಾಣವನ್ನು ವಾಡಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಕತೇಚು ರಸವನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾ ಬದುಕಿದರೆ, ಕೆಲವರು ಇದ್ದಿಲುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾಟ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ನಂಬುವ ಕತಕರಿಗಳು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದರೂ ಸೋಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗಿಡಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಬದುಕುವ ಕತಕರಿಗಳು ಮರಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡಿನ ಗಿಡಗಂಟಿಗಳ ಬೇರುಗಳ ಆಳವಾದ ಪರಿಚಯವಿರುವ ಕತಕರಿಗಳು ಬರಗಾಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮರಾಠಿ, ಹಿಂದಿ, ಗುಜರಾತಿ ಮಿಶ್ರಣದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ ಕತಕರಿಗಳು ನಿರಕ್ಷರರು. ಮಂಗನಿಂದಲೇ ತಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ನಂಬಿರುವ ಕತಕರಿಗಳು ಕೆಂಪು ಮಂಗಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಡಿಗಿಯರು ಆರು ವರ್ಷದವರಿದ್ದಾಗಲೇ ಹೆಚ್ಚಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ, ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ ಇವರಲ್ಲಿದೆ. ಪೆರನ್ ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಧೋಲ್ ನೃತ್ಯ ಇವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನೃತ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಇತರ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಇವರನ್ನು ಕಿಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದರಿಂದ ಇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಕತಕರಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಕೊಳಂ / ಕೊಲಾಮಿ :

ಕೊಳಂ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ದ್ರಾವಿಡ ಮೂಲದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ. ಚಂದ್ರಾಪುರ, ನಾಂದೇಡ್, ಯಾವತ್ ಮಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಕೊಳಂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಬಹಳ ಹಿಂದುಳಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ನೀಲಗಿರಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಾಲಾಲ್ ಅವರು ಕೊಳಂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಕೋಲಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿರಬೇಕು, ಅವರೇ ತೋಡರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕೊಳಂರ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು 'ಪೋಡ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಪ್ಪು ಮೈಬಣ್ಣದ ಕುಳ್ಳರಾದ ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರಾದಿಮ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಂಧಾ ಹಾಗೂ ಕುಣಬಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತಹ ದೇಹಾಕಾರದ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ. ಈ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ನಡುವಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಚಾವಡಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮೈತುಂಬ ಹಚ್ಚಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೊಳಂ ಜನರು, ಹುಣಸೆ, ಮಾವು, ಅವಳಿ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹುಯ್ಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಒಳಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಗಂಡಸರು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ.

ಕೊಲಾಮಿ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಈ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಭಾಷೆ ತೆಲುಗಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ಇತರರ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡು ಹೇಳುವ ಕೊಳಂರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಿದರಿನ ಬುಟ್ಟಿ ಹೆಣೆಯುವ, ಚಾಪೆ ಹೆಣೆಯುವ ಕಾಯಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಗಣೆಯನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಮಾರುವ ಇವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜೋಳವನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

ದಟ್ಟಡವಿಯ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಕೊಲಾಮಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೆಶಿಷ್ಠ ರೀತಿಯ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆ ಹಾಗೂ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕೆಲಸ. ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರನ್ನು ಮೊದಲು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ

ನಂತರ ವಿಧವೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬಹುದು. ವಿಧವೆಯರನ್ನು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಸಾಯುವಾಗ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಸಾಯಬಾರದು ಎಂದು ನಂಬುವ ಕೊಲಾಮಿಗಳು ಸತ್ತ ನಂತರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಭೂತವಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಕೊಲಾಮಿಗಳ ದೇವತೆಗಳು ಹಲವಾರು. 'ಆಯಕ' ಎಂಬ ದೇವತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಕೊಲಾಮಿಗಳು 'ದುಂದರಿ' ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೊಳಲು ಹಾಗೂ ದೊಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ನೃತ್ಯಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂಡನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕೊಲಾಮಿಗಳು ಅನಾರೋಗ್ಯ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ನರಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಬಡತನದಿಂದ ನರಳುವ ಇವರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಮಾಟಗಳಿವೆ. ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳ ಬಳಕೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಕೊಲಾಮಿಗಳು ಮನೆಯ ಮುಂದುಗಡೆ ಸಗಣೆಯಿಂದ ಸಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಗ್ಗೋಬನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬುವ ಇವರು ಹುಲಿರಾಯನನ್ನು ವಾಗ್ಗೋಬನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೈತೂರ ಎಂಬ ಕಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಯನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕೊರ್ಕು :

ಅಮರಾವತಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೇಲ್ಗಾಟ, ತಹಶೀಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಕೊರ್ಕುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆ 1971ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ 67,742. ಕೊರ್ಕುಗಳು ಮುಂಡಾ ಅಥವಾ ಕೊಲರಿಯನ್ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಗುಂಪೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊರವರಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಇದಾಗಿದೆ. ಕೊರ್ಕು ಪದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಕುರ್' ಎಂದರೆ ಮುಂಡಾ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಅದರಿಂದಲೇ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

ಕೊರ್ಕು ಜನಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ದೇವಾಲಯವಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ದೇವರಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲಿನ ತುಂಡನ್ನೇ ದೇವರು 'ಗೇಮಾ' ಎಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊರ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಉಪಪಂಗಡಗಳಿವೆ. 1. ಮವ್‌ಸಿ 2. ರುಮಾ 3. ಬೊಂಡೋಯಾ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪಿಗೂ 32 ಬಳಿಗಳಿವೆ. ಕೊರ್ಕು ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನೂ 'ಧಾನ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಚೌಕಾಕೃತಿಯ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಕೊರ್ಕುಗಳು ಕಲ್ಲು, ಬಿದರಿನಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊರ್ಕುಗಳು ತಲೆಗೆ ಕೆಂಪು ರುಮಾಲು ಸುತ್ತುತ್ತಾರೆ, ಧೋತಿಯನ್ನು ಉಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಕಾಲಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಚಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ತೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಕೊರ್ಕುಗಳ ಆಭರಣಗಳು ಹಿತ್ತಾಳೆಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಡುವ ಕೊರ್ಕುಗಳು ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡು ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನ್ಯಾಯಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇವರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನು ಜತ್‌ಪಟೇಲ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಾಯಕನ ಸಹಾಯಕನನ್ನು ಚೌದರಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವನು ಊರಿನ ಜನಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಪರ್ಧಾನ್ :

ಪರ್ಧಾನ್‌ರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ 59,910. ಇವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚಂದ್ರಾಪುರ, ನಾಂದೇಡ್, ಯಾವತ್‌ಮಲ್, ಔರಂಗಾಬಾದ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪರ್ಧಾನ್ ಎಂಬುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದ ಪದ, ಇದರ ಅರ್ಥ ಮಂತ್ರೀ ಅಥವಾ ಏಜೆಂಟ್. ಗೊಂಡರಾಜರು ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಭಾರಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರ್ಧಾನ್‌ರು ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತರಾಗಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಗೊಂಡರಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಕುಳ್ಳುಕಾರದ ಪುಷ್ಪವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಹಾಗೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಜನರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ಗೊಂಡ ದೊರೆಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರು. ಪರ್ಧಾನ್ ಅವರದು ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಪರ್ಧಾನ್ ಅವರನ್ನು ಪನಾಲ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು ಪರ್‌ಗನಿಬ. ಬಾಲ್‌ಘಾಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಪರ್ಧಾನ್ ಅವರನ್ನು ಮೊಕಾಸಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರ್ಧಾನ್ ಅವರೊಳಗೆ ಅನೇಕ ಒಳಗುಂಪುಗಳಿವೆ. ರಾಜ ಪರ್ಧಾನ್, ಗೊಂಡ ಪರ್ಧಾನ್, ಥೋಟಿಯಾ ಪರ್ಧಾನ್ ಇತ್ಯಾದಿ. ಕೆಲವರು ಮೇದಾರರಾಗಿ ಚಾವೆಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದರೆ ಇತರರು ಪೂಜಾರಿಗಳಾಗಿ, ಕೆಲವರು ಜವಳಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಮರಾಠಿ, ತೆಲುಗು, ಗುಜರಾತಿ, ಹಿಂದಿ ಮತ್ತು ಮಾರವಾರಿ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ.

'ಕಿಂಗರಿ' ಎನ್ನುವ ವಾದ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಸುವ ಪರ್ಧಾನರು ಉತ್ತಮ ಸಂಗೀತಗಾರರು. ಕಿಂಗರಿಯನ್ನು ಕಿಂಗೋಡಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುವುದು. 'ಬುರಾ ದೇವ್' ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಇವರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವರಿಗೆ ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ ಆಡು, ಹಂದಿ, ಲಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ಅಕ್ಕಿ, ಎಲೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಹೆಂಡವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಟ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನಂಬುವ ಇವರು ಅಂತಹದನ್ನು ಮಾಡುವವರನ್ನು ಗುಣಿಯಾ, ಸಿಯಾನಸಾ, ಬೈಗಾಸ್, ದೇವರ್ಸ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು 'ತೋಲಾಸ್' ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗೊಂಡರಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಇವರು ಮೈತುಂಬಾ ಹೆಚ್ಚೆಯನ್ನು ಹುಯ್ಯಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖ ನನ್ನು 'ಮೊಕಾಸಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ತಮ್ಮೊಳಗೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಧಾನರ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವು 'ಧಂಸಾ' ಮತ್ತು 'ಝುಲವಾ'. ಈ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೇವಲ ಗಂಡಸರು ಮಾತ್ರ ಈ ನೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವರ್ಲಿ :

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ನಾಲ್ಕನೇ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ವರ್ಲಿ. 1971ರ ಜನ ಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಇವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ 2,93,931. ಥಾನೆ, ನಾಸಿಕ್, ಬಾಂಬೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ವರ್ಲಿಗಳು ಅಪರೂಪದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ| ಎಲ್ಲನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ವರ್ಲಿಗಳು ಮೂಲತಃ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು 'ವರಲತ್' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿಕರಾದ ವರ್ಲಿಗಳು ಅರಣ್ಯದ ಕೂಲಿಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ವರ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಮರ್ದೇನ್', 'ದೇವರ್ಸ್', 'ನಿನೇರ್ಸ್' ಎಂಬ ಗುಂಪುಗಳಿವೆ. ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಬುಡಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಅಚರಿ', ಧೋಡಿ, ಧಾಂಗಡ, ಸುಮಡ, ದುಮಡ, ದೌಡ, ದರೋಡೆ, ಫೊತೆ, ಪುಪಣೆ, ಕರಪಟ್, ಮೊಸಿ, ಹಡಲ, ಮೆಥ, ಘಟೇಲ್, ವಂಗಡ್, ವಾಘ್, ಸಿಂಗೋಡೆ, ವಲ್ಪಿ, ವರ್ದ ಮುಂತಾದ ಪಂಗಡಗಳಿವೆ.

ವರ್ಲಿಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಭಿಲ್, ಕತಕರಿ, ಥಾಕೂರರಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮ ಎಂದು

ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಗುಜರಾತಿ ಪ್ರಭಾವ ಇದೆ. ವರ್ಲಿಗಳು ಸಣ್ಣ ಬಿದಿರಿನ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅತಿ ಕಷ್ಟ ಬಣ್ಣದ ಮೈ ಆಕಾರ ಪಡೆದ ಇವರ ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಎದೆಯ ಮೇಲೂ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕೂದಲನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವರ್ಲಿಗಳ ಅಡ್ಡಹೆಸರುಗಳು ಚವಾಣ್, ಯಾದವ್, ಜಾದವ್, ಪವಾರ್ ಎಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಡ್ಡಧಾರಿಗಳಾದ ವರ್ಲಿಗಳು ತೆಳುವಾದ ಮೈಕಟ್ಟನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರು ತಲೆ ಕೂದಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ. ಸೊಂಟದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿರುವ ವರ್ಲಿಗಳು ತಲೆಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುವ ವರ್ಲಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಲಿಗಳ ಮನೆಗಳು ಮರದ ಬಾಗಿಲ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಿದಿರಿನ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಕಿಟಕಿಗಳಲ್ಲದ ಒಂದೇ ಬಾಗಿಲಿನ ಕತ್ತಲಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ವರ್ಲಿಗಳು ಚೌಕಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಅವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡು ಹುಲ್ಲಿನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಮನೆಗಳ ರಚನೆ ತೀರ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಆಹಾರ ಸೇವನೆಗೆಂದು ಮೀನು, ಆಡು, ಕುರಿ, ಮೊಲ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಗಲಿ, ವರೈ, ಕೊದ್ರ, ಉಡಿದ್, ತುರ್, ಚವಲಿ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತಳಿರು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮರದ ಬೇರುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಬ್ಬೇರ್‌ನಾಥ್, ನರಂದೇವ, ಭೈರವ, ಬಿರಾರ್ಜ, ವಗ್ಯಾ, ಚೇಡ, ಹಿಮಾಯಿ, ಕನ್ನಾರಿ, ಧರ್‌ತರಿ ಮುಂತಾದ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ವರ್ಲಿಗಳು ಹಿಂದೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಕಮಡಿ' ಎಂಬ ಪೂಜಾರಿ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮಾಟ, ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ.

ವರ್ಲಿಗಳು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ವರ್ಲಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಇರುವ ವರ್ಲಿ ಭಾಷೆ ತನ್ನದೇ ಆದ

ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ವರ್ಲಿಗಳ ಮದುವೆಯ ಆಚರಣೆ ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಆರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಬಳಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ನಿಸಿದವಾದುದು. ವಧುವಿಗೆ ತೆರ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದ್ದು ಇದನ್ನು ದೇಜ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಈಗ ಅದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಚ್ಛೇದನಗೊಂಡ ಮಹಿಳೆ ವಿವಾಹ ಆಗುವ ವಿಧಾನ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಇದನ್ನು 'ಪಾಟ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ವರ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ವಿವಾಹ ಆಗದೆ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳಾದ ನಂತರ ನಿಧಾನವಾಗಿ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಕೆಲವು ಸಲ 'ಕೊರದ್ಯಾವರ್ ಅನ್ನೇ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡು ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬಹುದು. ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು 'ಘರೋರ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಗಂಡು ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ಮಾಡುವಾಗ ಹಳೆಯ ಗಂಡು ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಗಂಡು ಎಲೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಚಹಾವನ್ನು ಕಪ್ಪುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಮುಖ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮಧ್ಯೆ ಮುರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಎರಡು ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಪಂಚನಿಗೆ ಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ವಿವಾಹ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ.

ವರ್ಲಿಗಳು ಹೆಣವನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ವರ್ಲಿಗಳು ಹೆಣವನ್ನು ಹೂಳುತ್ತಾರೆ. ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೂಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದ್ದು ಹಣವಿಲ್ಲದ ಇತರ ದೊಡ್ಡವರನ್ನೂ ಹೂಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮೈಲಿ ಆದವರನ್ನು ಹೂಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಹೊರತೆಗೆದು ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ಗರ್ಭಿಣಿ ಸತ್ತರೆ ಮಗುವಿನ ಭ್ರೂಣವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ಭ್ರೂಣವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೂಳುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತ ಒಂದು ವರ್ಷದ ನಂತರ ಸಾವಿನ ಹಾಡಿನೊಂದಿಗೆ 'ಕಮಾದಿ' ಎಂಬ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವರ್ಲಿ ಪುರುಷ ಹಾಗೂ ಮದುವೆಯರು ಬೀಡಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಲಿಗಳು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬಳಸುವ ವಾದ್ಯಗಳೆಂದರೆ ತರ್ಪ, ಧೋಲ್, ಕಹಳಿನಡಗ, ತುರ್, ತರ್, ಹಾಗೂ ಧೋಲಗಳು ದೀಪಾವಳಿ ಹಾಗೂ ಹೋಳಿ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕಹಳಿನಾಡ ಹಾಗೂ

ತುರ್ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. 'ಝಾಂಜ್' ಎಂಬ ಮರಣಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಮಡಿ ಎಂಬ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರು ಕುಣಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುದಾರರಲ್ಲ. ವರ್ಲಿಗಳು ಮದುವೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವರ್ಲಿಗಳ ಚಿತ್ರ ಪ್ರವಂಚ ಹೊಸದೊಂದು ಲೋಕವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ.

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲದೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ 'ಕೋಳಿ ಮಹದೇವ್' ಕೋಳಿ ಮಲ್ಹಾರ, ಪರಧಿ, ಟಾಕೂರು, ಕೊಕ್ಲೆ, ಡಂಕ, ಗಮಿಟ್, ಅಂಧ್ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಭಾಗ - ಎರಡು

ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ
(TRIBALS MUSEUM)

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವಾಮ್ಯದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲಾ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ನನ್ನನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮನುಕುಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯತ್ತ ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ವಿಪುಲವಾದ ಭೂಸಂಪತ್ತಿನಂತೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಪತ್ತು ಕೂಡ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಲೋಕವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. 1963 ರಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಪುಲ ಸಾಮಗ್ರಿ ಅವರ ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

ಬುಡಕಟ್ಟು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ದಿನಬಳಕೆಯ ಪಾತ್ರೆ, ಪಡಗಳೆ, ಆಭರಣಗಳು, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಶೃಂಗಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಗೃಹೋಪಯೋಗಿ ಸಲಕರಣೆಗಳು, ವಾಡ್ಯ ಪರಿಕರಗಳು, ದೇವ-ದೇವತೆಯರ ವಿಗ್ರಹಗಳು, ವಸತಿಯ ಮಾದರಿಗಳು, ಪರಿಸರ, ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳು, ಬಲಿ ಹಾಗೂ ಬೇಟೆಯ ಸಲಕರಣೆಗಳು, ಬಾಚಣಿಗೆಗಳು, ಮದುವೆಯ ಹಂದ್ರಗಂಬಗಳು, ಮುಖವಾಡಗಳು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಚಿತ್ತಾರಗಳು ಹೀಗೆ ಕಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಎಂಥವರನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಲೋಕ ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿದ್ದೆ ನನಗೆ ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಿಂದ.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಮ್ಯೂಸಿಯಂನ ಕ್ಯೂರೇಟರ್ ಆಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಉತ್ತಮ ರಾವ್ ಸೊನವಾನೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವಿಚಿತ್ರ ಲೋಕವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದೆಂದರೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಡನೆ ಸಂವಾದಿಸಿದಂತೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. 1) ಗೊಂಡವನ 2) ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ. ಗೊಂಡವನ ವಿಭಾಗ ಗೊಂಡ, ಮದಿಯ ಗೊಂಡ, ಕೊಲಾಮ, ಕೊರ್ಕು, ಪ್ರಧಾನ್, ಹಲ್ಲ, ಅಂಧ್ ಮತ್ತು ಥೊಟ್ಟಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪ್ರದೇಶವಾದರೆ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ವಿಭಾಗ ವರ್ಲಿ, ಥಾಕೂರ್, ಮಹದೇವ ಕೊಳಿ, ಮಲ್ಹಾರ ಕೊಳಿ, ಕೊಕ್ಲ, ಗದಿಟ್, ಭಿಲ್ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿದೆ.

ಸರಳ, ಸೌಂದರ್ಯ, ನೆಲದಗುಣದಿಂದ ಮುಪ್ಪರಿಗೊಂಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಕಲೆಗಳು ಜೀವಂತ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು. ಹೊಸ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಸೇನಸಲಾರದೆ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಜನಗಳ ಬದುಕು ಹೊಸ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದೆ. ತನ್ನ ಅಲ್ಪ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದಿನನಿತ್ಯ ಸಂಘರ್ಷ ಪಡುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯಥೆಯ ಕಥೆಯೇ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ.

ಗೃಹೋಪಯೋಗಿ ಸಲಕರಣೆಗಳು :

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಬದುಕು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತಿಪಡುವ ಜನರಿವರು. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ತಂಬಾಕು, ಗಾಂಜಾಗಳನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಸೇಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ತಂಬಾಕನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿದೆ. ಮಣ್ಣು, ಮರ, ಕಾಯಿಗಳ ಬುರುಡೆಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿವೆ. ತೆಲಚಿ ಸಾಚಗಳು, ವಟ್ಟಿ, ಮಾಪಕಗಳು, ತಾವಲಿಗಳು, ತತ್ತರಾಣಿ, ಬೀಸುವಕಲ್ಲುಗಳು, ಚಮಚಗಳು, ಸೆಟುಗಳು, ಒಳಕಲ್ಲುಗಳು, ಕುಟ್ಟಣೆಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಮರದ ಘಂಟೆಗಳು, ಹಗ್ಗ ತಯಾರಿಸುವ 'ವಖ' ಎಂಬ ವಸ್ತು ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಸಿಂಧಿ ಎಲೆಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಕಸಬರಿಗೆ, ಜಾಡು, ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಸೊರೆಕಾಯಿ ಬುರುಡೆಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಹೆಂಡ ಇಳಿಸುವ 'ತಡಿ'ಗಳು ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿದೆ.

ಕಾಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಮರದ ಕಾಲು ಆವಿಗಗಳು(ಪಾವದಿ), ಸೋರೆಕಾಯಿ ಬುರುಡೆಯನ್ನು ಬಿದಿರಿನಿಂದ ಹೆಣೆದ 'ಯಾತ್ಕಾ ಬೊಕ್ಕಾ' ಎಂಬ ಜಾರು ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಬಿದಿರಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪುಟ್ಟಿಗಳು, ಕೆರಸಿಗಳು, ಗೊರಬುಗಳು, (ಇರ್ಲಿ) ತಲೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಟೊಪ್ಪಿಗಳು, ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಶೇಷ ಪುಟ್ಟಿ, 'ಭೂಮ್ನಿ' ಹಾಗೂ ಮೊರ, ಕೆರಸಿ, ಒಡ್ಡಿ, ಪಿಟಾರಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿವೆ.

ಮುಖವಾಡಗಳು :

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ದೇವ, ದೇವತೆಗಳ ಹಾಗೂ ನೃತ್ಯ, ಕುಣಿತಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖವಾಡಗಳ ಬಣ್ಣದ ಲೋಕ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವಂತಿದೆ.

ವಾಘ್ಯಾದೋ, ಹಿಮಾಯಿ, ಭೂತ್ತಿಚೇಡಾ, ಹಿರ್ವಾ, ಪಾಂಡುರಮಟ, ಬಹಿರಾಮ್, ದುಲಾರ್‌ದೇವ್, ಮುತ್ವಾ, ಮರಿಯಮ್ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳ ಮುಖವಾಡಗಳು ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿವೆ.

ಕಪ್ಪು, ಕಂದು, ನೀಲಿ, ಬಿಳಿ, ಹಳದಿ ಬಣ್ಣಗಳ ವಿವಿಧ ರಂಗಿನ ಮುಖವಾಡಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಯ ಉಂಟುಮಾಡುವಷ್ಟು ಭೀಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಮರಮುಟ್ಟುಗಳು, ಸಗಣೆ, ಮಣ್ಣು, ಭತ್ತದ ಜೊಳ್ಳಿನಿಂದ ಮುಖವಾಡಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭವಾನಿ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಭಾವಡ ಮುಖವಾಡ, ಗ್ರೀಕ್ ಮುಖವಾಡದ ಮಾದರಿಯ ಕೊಡಾಲ್, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನವಿಲುಗರಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೊಲಾಮಿ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಮುಖವಾಡ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದೆ.

ಹತ್ತು ತಲೆಯ ರಾವಣ, ದೈತ್ಯ, ವಿಷ್ಣು, ಕಾಡುಕೋಣನ ಕೊಂಬಿಗೆ, ಕವಡೆಸರಗಳಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಿದ 'ಗವ್ಯಾಚ್ಚಿ ಶಿಂಗಾಚಿ ಮುಕುಟ' ಬೈಲ (ಹೋರಿಯ ಮುಖವಾಡ) ಮುಂತಾದ ಮುಖವಾಡಗಳಿವೆ.

ಆಭರಣಗಳು :

ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಭರಣಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಿತ್ತಾಳೆ, ಗಾಜು, ಕಲ್ಲು, ಮಣೆ, ಮರ, ಮೂಳೆ, ಕವಡೆ, ಶಂಖ, ಹುಲ್ಲು, ಬೀಜ, ಪುಕ್ಕಗಳಿಂದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕಲೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ನಾದಯುಕ್ತವಾದ ಆಭರಣಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವಿಶೇಷತೆಯಲ್ಲೊಂದು. ಗೆಜ್ಜೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ನಾದ ಬರುವಂತೆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ತೋಳು, ಕುತ್ತಿಗೆ, ಸೊಂಟ, ಕೈ ಹಿಂಭಾಗ, ಕಾಲು, ತಲೆ, ಹಣೆ, ಮುಂತಾದ ದೇಹದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಆಭರಣಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಅತ್ಯಾಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ.

ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳು, ಬೇಟೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮನೆಯ ಮಾದರಿಗಳು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳ ಅನನ್ಯ ಲೋಕ ಎಂಥವರನ್ನೂ ಮೋಹಕಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ವಾದ್ಯಗಳು :

ಹಾಡು ಹಾಗೂ ನೃತ್ಯ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಉಸಿರಾಟದಷ್ಟೇ ಸಹಜವಾಗಿ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಾರೆ, ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ವಾದ್ಯಪರಿಕರಗಳನ್ನು ತಾವೇ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಲಯವಾದ್ಯಗಳು, ಉಸಿರಿನ ವಾದ್ಯಗಳು, ತಂತಿವಾದ್ಯಗಳು, ತಾಳಗಳು, ಚಿಟಿಕಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವಾದ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಚರ್ಮವಾದ್ಯಗಳೂ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ದಲ್ಲಿವೆ.

'ರಚ್‌ನೇಗಿ ಬನಾ' ಎಂಬ ವಾದ್ಯ ಪರ್ಧಾನ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, 'ದಫ್' ಎಂಬ ವಾದ್ಯ ಕೊಲಾಮಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದೆ.

ಧೋಲು, ಮಂಡರಿ, ಡಕ, ತಿಲ್‌ಬುಲಿ, ದಿಮ್ಹಿ, ತಬ್ಲಿ, ಚಂಗ್ಲಿ ಗಿಂಗ್ಲಿ(ಕಿನ್ನರಿವಾದ್ಯ) ತರ್ಪ್, ತಪ್ಪ, ತಪ್ಪಗಪ್ಪ, ಜಾಮ್‌ಲೋ, ಮಂಜರಿ, ಹಿರೋಬಿಕಿಂಗರಿ, ತುಂತಣಿ, ಬಿಗುಲ್, ಕಿರ್‌ಕಿಸ್, ಗುಂಗ್ರು ಹಾಗೂ ಮರದ ಬೀಜಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕಿಲೆತೊಂಡಾ ವಾದ್ಯಗಳು ಮ್ಯೂಸಿಯಂನಲ್ಲಿವೆ.

ಚಿತ್ರಗಳು :

ಬುಡಕಟ್ಟು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ 'ವರ್ಲಿ' ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಚಿತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ಸರಳವಾದ ಗೆರೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಚಿತ್ರಾರದ ಲೋಕ ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಕಲಾ

ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟು ಬೀಳದ ಸ್ವತಂತ್ರ ರೇಖೆಗಳು, ಸೌಂದರ್ಯ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ವಿಶ್ವದ ನಿಗೂಢತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ವರ್ಲಿಗಳೂ ಇಂದಿಗೂ ಚಿತ್ರಕಲೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನೆಯ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿರುವ ವರ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಲೆ ಸಗಣೆ ಬಳಿದ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಅಂದವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸುವ 'ದೇವ ಚೌಕ' ವನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಮಹಿಳೆಯೇ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತೆಳುವಾದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ದೀಪಾವಳಿ ಹಾಗೂ ನಾಗಪಂಚಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಡಿಸುವ ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ 'ಪಚವೀಸ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮದುವೆಯ ಬಂಧನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ದೇವಚೌಕದಲ್ಲಿ ದೇವ, ದೇವತೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ವರ್ಲಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಹಾಗೂ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿಗಳ ಸಂಯೋಗವಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಡುಮೃಗಗಳು, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಭೂಮಿ, ಕಾಡು, ಗಿಡಮರ, ದೇವತೆಗಳು ಅವರ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ.

ವಾದ್ಯ, ಆರಾಧನೆ, ಬೇಟೆ, ಫಲತ್ಪ್ರ ಸಂಕೇತಗಳ ಕೆಲವು ಚಿತ್ರಗಳು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿವೆ.

ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ದೊಡ್ಡ ಗ್ಯಾಲರಿಯೊಂದನ್ನು 'ವರ್ಲಿ' ಚಿತ್ರಕಲೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ದೀವರು ಹಾಗೂ ಇತರ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ತೆರೆದಿದೆ. ಶ್ರೀ ಉತ್ತಮರಾವ್ ಸೋನವಾನೆಯವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಸ್ತುಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇವೆ.

**Classification of Articles for
Tribal Cultural Museum**

ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ವಸ್ತುಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ

Sr. No.	Section	Sub-Section	Information to be illustrated
1.	Introduction	A) The Institute (ಸಂಸ್ಥೆಯ ದೈಯೋದ್ದೇಶ) :	<ol style="list-style-type: none"> 1) The aims and objects of the Institute. 2) The Project completed under applied Research. 3) The data Bank and work under collection of statistical and technical data and information. 4) Cultural preservation and activities of special Nature.
		B) Identification (ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. The groups in Karnataka. 2. Alternative names and meanings. 3. Location. 4. Important sub groups. 5. Cultural and linguistic position.

C) Work published(ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ) :

1. List of important primary sources.
2. a. Name of authors.
b. Alternative names and meanings.
c. Title of article book.
d. Vol. No. Journal etc.
3. Unreferred references.

D) Map(ನಕಾಶೆ) 1. Map of tribal habitation in Maharashtra.

2. Latitude and longitudes to be indicated.
3. Approximate ethnic boundaries.
4. Location of neighboring tribes.
5. Important natural Features, including roads and other means of communication.

E) Geographical

environment (ಭೌತಿಕ ಪರಿಸರ) :

1. Location in reference to 5 above.
2. Climate\ Type of climate, Temperature, Rainfall.
3. Topography : geology, hills, mountains, plains, plateaus, passes.
water resources: lakes, rivers etc.

-Character of sea-coast-
Dahunu water supply.

4. Soil-physical character-
istic erosion soil fertility area
susceptible of cultivation.
5. Fuana and Flora
 1. animals and birds
 2. disease bearing micro-
organism- Bhamaragad
 3. domesticated animals
 4. Jungle, forest
 5. Important species.

F) PhYsical

Characteristics (ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು)

1. Important Somatologu
 - Colour of skin, hair eyes.
 - Form
 - Length
 - blood groupings
 - Anatomy

G) Racial (ಕುಲಸಂಬಂಧಗಳು) :

- Affinities
- indicated affination with
established races
 - race mixture
 - racial theories

H) Dempgraphy (ಜನಸಂಖ್ಯೆ) :

1. Population - tribewise, dist
rictwise.
 - density
 - population trends and
policies

2. Composition of population
- distribution of population
by age, sex, locality, Noma
dic and Sedentary

3. Cultural preservation and
activities of special nature.
This section would consist
of the following -

A. Plastic or Acrycil sheets of
4' x 2' Box type semi transpa
rent Panelling would be prepa
red to exhibit.

1. Photography or transperencies
of
 - a) Dance competition
 - b) painting competition
 - c) painting workshop
 - d) Handicraft exhibition
 - e) Proppanda camp Filmshow
 - f) Teacher training
 - g) Post recruit training
 - h) Leadership
 - i) Film making
 - j) Folk songs collection
 - k) Parapatic exhibition
(schemes)
 - l) Dance competition
- 2) In special fituring
 - a) arranged visit
 - b) guide lectures
 - c) flm shows

D) Map
(ನಕಾಶೆ)

- d) slide shows
e) award of scholarships
would also be exhibited.

1) Map of Krnataka indicating
tribal habititation additional
details for the

A) 10"x15" colour blow ups of
the following tribe as these
are predominant communi-
ties.(E.g.Maharastra Tribes)

- 1) Warli 2)Thakar
3) Malhar Koli, 4)Dhor Koli)
5) Kokna,6)mahadeo Koli
7) Bhil, 8) Pawra
9) Kolam, 10) Korku

10) Gond, 12) madia

13) Pardhan, 14) Katkari

Exhibition method as sug-
gested in A-4-A Transparent
plastic panells of 4'x2'

B) Colour blow ups of the
following tribes 'under the
title' less populeted tribes
would be de picted on
revolving stand.

- 1) Thotti,2) Dhodiya,
3) Dhank, 4) Andh,
5) Gamit, 6) Naikda,
7) Mavchi, 8) Tadavi,
9) Padvi 10) Halba,

11) Baiga, 12) Koya,

13) Bada madia etc.

C) Documentary films of the institute would be shown on V.C.R.

D) Opel vision would be introduced near the Map. Programme on tribes in general would be prepared with commentary.

E) Geographical environment . 5, Fauna and Flora. sub.No. (ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ) 4 Jungle 1 Forest)

4) Jungle, Forest

a) Maps of various forest types along with divisions and special forests to be collected from Forest Dept. and exhibited.

b) Botanical classification alongwith herbariums be exhibited

c) Locations of Devrais along with involvement of tribals in protecting such Devrais to be explained

d) Map of important medicinal plants Local centers of Medicine practices run by tribals.

e) Few photographs of thick

forest to be included.

f) Relation between the tribals and forest can be depicted through following

- 1) Shrines of dieties under the trees in open jungle: Bhivsen/7gods, Chetuk devi etc.
- 2) 'Chavahta' i.e. open space worshipped as Gods.
- 3) Indicative marks of village boundries.. Toran/Shiv.
- 4) Pictures of special Forest Vanvaibhav of Allapalli to be exhibited. This will help to show care of forest taken by the tribals.
- 5) Tree worship
 - 1) as gods
 - 2) worshipping before cutting
 - 3) worshipping of medicinal plants
 - 4) others
- 6) Interependancy of tribal and forest (much trace should be given on this topic)
 - 1) Collection of Minor Forest produce
 - 2) Wild fire and tribal
 - 3) Marking (Rab) operation
 - 4) Shifting cultivation

- 5) Fire wood collection
- 6) Wild animals
- 7) Hunting and animal care
- 8) Fishing
- 9) Forest labour

- 1:A:1: A chart of Govt. Resolution in acralic Box 4,000/-
illumination from behind 6' x 4'
- 1:A:2: Wall type showcase of 10' x 4' (important 8,500/-
finbings and suggestion would be depicted
through electronic device)
- 1:A:3: Nature and quantum of information stored 1,500/-
in data bank mode of approach etc.
- 1:A:4: - Negative Album 15,000/-
- Folk Music
- Documentaries
- U.matic and video Tapes
- Photographs of dance competitions
- Warli painting competition and workshop
- Handicraft workshop
- Exhibition
- Awareness Camps
- Training Camps
- Pre-recruit camps
(Slide programme with commentary)
- 1:B:1: Map of Karnataka with electronic 40,000/-
control for each section.
- 1:C: Chart..... 500/-
- 1:D: Map of Karnataka 800/-
- 1:E: Maps and charts to be obtained from 5000/-
various agencies and exhibition

- 1:F: To be introduced through opel vision- II 21000/-
slide programme to be supported by
colour blow ups.
12' x 15' Mat finish 30000/-
- 1:G: Charts
- 1:H: Charts

- 1) History and cultural contact
- A) Cultural Affiliation
- ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ :
(ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ)
1. Relations to surrounding cultures.
 2. Membership in tribal groups settlement of disputs. instances 1)sidbi Katkari
 - 2) Acceptance in caste ceremony in respect jailed Halba
 3. Trait distribution
 4. Linguistic affiliations
- B) Archcology (ಪ್ರಾಚ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ) :
1. Prehistoric culture sequences and cronology (e.g.as determined by geological and paleontological evidence, by straligraphy by typology by tree-ring slating.)
 2. Archeological supplementation of historical record. Evidence from epigraphy technology

3. Tools, weapons and utensils inferences from archeology

C) Traditional history

(ಪೂರ್ವ ಇತಿಹಾಸ)

1. Oral historical traditions
2. Mythology
3. If possible dynastic list and genealogies
4. Traditions of kin and local groups
5. Migrations
6. Inferences from tradition

D) Historical reconstruction

(ಇತಿಹಾಸ ಪುನರಾಚನೆ)

1. Inferences as to origins migrations, contacts and culture history from evidence of anthropometry and language.
2. Historical reconstructions based on combinations of several kinds of evidences

E) Recorded History

(ದಾಖಲಿತ ಇತಿಹಾಸ)

1. Evidences and inferences as to historical events and cultural from written sources.
2. Written records, for socialist with a long historical records with references tribal dynesties.

2) Total Culture

1. Cultural summary

1. Synopsis of the whole (as a background against with to project specific instances.)

	2. References to summaries in other works 3. Glossary of local terms frequently used.
2. Ethos	1. General orientation of the culture. 2. Predominating interests (war, wealth, religious ceremonial) 3. Characterization of culture. 4. Total cultural configuration.
3. Integration	1. Internal cultural consistency or its lack. 2. Allegations of integration or disintegration. 3. Adjustment of parts of the culture to each other.
4. Complex instances	1. Specific cases, events, illustration of interpenetration of integration of parts of the culture and which would require assignment to a large number of the categories below. 2. Adjustments 3. Folk Tales 4. Mythology
5. Cultural Participation	1. Instances in which entire society shares the culture. 2. Prevalence of specialities or areas of culture known only to a limited few minimization.

	3. Proliferation of sub-cultures.
	4. Social/cultural stratification.
6. Individual society and culture	1. Character sketches and socialisation of individual.
	2. Investment of cultural forms with affect and symbolic meaning.
	3. Cultural selectivity with regard to personality types and traits.
	4. Personality.
7. Cultural change	1. Reasons thereof
	2. Extent
	3. Inventions and discoveries, fashions and vogues cultural borrowing.
	4. Social trend and a cultural changes.

TRIBAL CULTURAL MUSEUM (ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ)

3) Food & Beverages
(ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಪಾನೀಯ)	1) Food	A) Food
		1. Collecting : Karvande -Fruit of Corinda tree, Amala-Jamun, Kandamule, karand, Kadukand, Alu-Kand, etc.
		2. Hunting : Animals & Birds
		3. Fishing
		4. Dairying and slaughtering
		5. Hunting (Killing)
		1. Domesticated animals for food
		2. Rituals. 3) Festivals, 4) Parties/ Feasts

6. Food grains : 1) Rice, varai. Tur. Ragi, Mung, Kosri, Kutki, Kondo, Ambadi, Groundnuts, Vall, Jawari, Ralith, Nuts, Wheat, clearing of Rice in a place called Ukha/Musal, Korkuchi, Ghiri etc.

7. Purchasing : Jaggary, Oil & all above objects.

8. Other commodities.

B) Food : 1) Regular Food informal Rice, Roti, Dal.

2) Change (formal) -Festivals

Weddings

-Religious rituals

C) Preservation & Storage of Food

1. A small corn-bin

2. Loft

3. Jute

4. Korku granary

5. Kolam granary

6. Cow dung layer-Media

D) Methods of food preparation

1. Clay chula

2. Fire place (Chulwan)

3. In travel

4. Use of Bamboo

E) Eating

1. Serving

2. In formal eating (scatter, gathering near chula, without drinking water)

3. Table Manners/ Portocol

4. Food Tabors

F) Disposal

1. Disposal of waste, cleaning procedure

2. Cleaning of utensils

3. Tobacco chewing and disposal at Chula.

(1) Beverages A) Water

1. Availability, Transport and Storage.

- wells at hill fort

- Ponds

- Khachar

2. Water and Thirst

Drinking of water like an animal bending in the water flow.

3. Beliefs and practices about Drinking water.

4. Water sources : Wells

Pond

Nala

Springs

-drinking cleaning and all other purposes at same place.

-while drinking water dirt on water is shifted by hands.

A) Collecting of 'Moha' flowers drying, soaking

B) Jaggary and its process

C) Container of 'Palas' leaves
for drinking

5) Alcoholic beverages, selling
and further process and
impact.

6) Social and religious impor-
tance.

1) Need of alcoholic bevera
ges at the important
functions

2) Feeding few drops of
liquor in the mouth of
infant.

3) Community consumption
of liquor-after sleep with
children.

4) Serving of liquor to the
school children as a
break-fast.

5) Importance of liquor in
religious function wor
ship of God 'Naran'

6) Liquor prohibition impos-
sibility and effects.

2. Stimulants 1.Kinds used
(ಪ್ರೇರಣೆಗಳು/ಚಟಿಗಳು)

A) Tabaco 1) Chewing/eating
2) Smoking

A)Chutta B)Chilim C)Gudgudi

B) Marijuna(rarely)Chilim

C) Bhang

D) Affim

2. Availability
 - 1) Self sufficient production
 - 2) Market
 - 3) Local person
 - 4) As a Hospitality
 - 5) Ass0ciated beliefs and practices - Water Goddess - Festivals & stories Myths
 - 6) Water
 - 1) Water utensils
 - 1) Ghagar
 - 2) Handa
 - 3) Bhopla (dried Pumpkin)
 - 4) Daba (Tin)
 - 2) Storage : Tiwai, Tithe etc.
 - 3) Drinking and storage utensils.
 1. Variety of 'Bhopala'
 2. Use of german and brass glasses and other contain ers.
 3. Plastic utencil.
 - 7) Other uses of water
 1. Production of liquor
 2. For Animals
 3. Personal use -bath and washing of clothes
 4. For agriculture

- B) Alcoholic beverages
- 1) variety of alcohol 1) liquor
 - 2) Tadi
 - 2) Milk
 - 3) Tea and other stimulants
 - 4) Methods of preparation of thinks.
 - A) Manufacturing of Alcohol
 - Use of Three stone 'Chula'
 - On that a big round shape utencils
 - wooden cover
 - Bamboo for stairing
 - Pipe
 - Clay layer
 - B) Tadi/madi
 - 1) Sweet
 - 2) Sour
 - 3) Boiled
 - 4) Buried
 - C) Gorga : Use of Bamboo
 - Climbing
- 4) Explorative activities
- A) Annual cycle
 - 1) Seasonal distribution and succession of exploitative activities.
 - 2) Annual ceremonial calendar
 - 3) Seasonal Migration.
 - B) Collecting
 - 1) materials gathered e.g.root fruits, fibers, small animals.
 - 2) Territory covered.
 - 3) Methods and Techniques.
 - C) Extractive activities
 - 1) Water supply
 - A) Natural Sources of water

- B) Artificial sources-wells
bunds etc.
 - C) Water carrying
 - D) Containers.
 - E) irrigation
 - F) Other uses of Water.
 - G) Ceremonies regarding
Water.
 - H) Belief and customs about
water.
- 2) Fuel gathering
- A) Nature of fuel used
 - B) Sources
 - C) Methods and Techniques
- D) Hunting
- (ಬೇಟೆ):
- A) Tapping
 - 1) Animals sought
 - 2) Types of Traps and snares.
 - 3) Poisoning
 - 4) Methods of using
 - 5) utilisation of product.
 - B) Fowling
 - 1) Birds sought
 - 2) Methods and Techniques
nells birdlime decoy etc.
 - 3) Weapons
 - 4) Uses
 - 5) Utilisation of Product
 - C) Land Hunting
 - 1) animals sought
 - 2) territory covered and weap
-ons

- 3) use of domestic animals in hunting
- 4) individual methods (stalking)
- 5) collective Methods (drives)
- 6) game laws
- 7) utilisation

D) Fishing

- 1) kinds of fishes
- 2) Fishing sites
- 3) Weapons
- 4) Lines and nets
- 5) Use of poisons
- 6) Other fishing Methods -
Manuals, Traps, weirs.
- 7) Utilisation

E) Pashu-Sanvardhan

- 1) Captive and domestic animals and fowls.
- 2) Care and treatment
- 3) Training if any
- 4) Utilisation of
 - A) Flush, Blood and Milk
 - B) Manure
 - C) Hides, Hair
 - D) Bones and Horn
- 5) Typical cattle sheds
- 6) Sacrificial animals
- 7) Beliefs and customs about animals.

F) Agriculture

- 1) Plants cultivated and their relative importance
- 2) Horticulture
- 3) Clearing of land and shifting Cultivation.
- 4) Aquisition of seeds
 - 1) Graingold
 - 2) Deokhale
 - 3) Khavili
- 5) Preparation of land hosing plowing etc.
- 6) Irrigation
- 7) Protection of Crops
- 8) Bujgavani
- 9) Harvesting
- 10) Agricultural implements and tools
- 11) Utilisation-include Palamod also
- 12) Harvest Ceremonies

- 5) Technology (ತಾಂತ್ರಿಕತೆ)
- A) Wood working
- 1) Materials (Wood, Bamboo, Bark)
 - 2) Methods of seasoning shaping i.e. cutting, sawing planing burning, Wrapping
 - 3) Artifacts used
 - 4) Joining
 - 5) Decoration
 - 6) Wood sculpture
 - 7) Areas prominent

- B) Basketry & Mats
- 1) Materials, artifacts used
 - 2) Techniques
 - a) Chekar work
 - b) Coiling
 - c) twilling
 - d) twining
 - e) wicker work
 - f) wrapped
 - 3) Baskets and their uses.
 - 4) Mats and their uses
 - 5) Decorations

- C) Cordage & Weaving
- 1) Types of cordage
 - 2) Bhil weaving
 - 3) Nels
 - 4) leaoes decoration
 - 5) taboos

- D) work in skin
- 1) materials, preparation
 - 2) Musical instruments
 - 3) Other uses.

- E) Work in Bone, Horn and shell
- 1) Materials
 - 2) Artifacts used
 - 3) Hair cutting by shell
 - 4) other uses.

- F) Stone Carvings
- 1) Materials
 - 2) Methods of shaping-Chipping, Pecking, grinding.
 - 3) Arlifacts
 - 4) Weapoms/implements
 - 5) Stone burials and urskal
 - 6) Virgals and chede

G) Metallurgy

- 1) Materials
- 2) smelling etc.
- 3) Methods of casting
 - a) dye punching
 - b) lost wax
 - c) iron smithy
- 4) Products and uses

H) Chemicals

- 1) Manufacture of poisons, dyes, pigments, glues
- 2) Rosha Oil.
- 3) Tolambi
- 4) Kadu Oil
- 5) Other

i) Fire

- 1) Fire making implements and techniques
- 2) Home fire
- 3) Borrowing
- 4) Fire used as lightly
- 5) Fire wood
- 6) Chakmak

6) Capital

A) Weapons

(ಆಯುಧಗಳು)

- 1) Striking & trusting club, swood, dagger, spear
- 2) Missile weapons
 - 1) Sling Bola, Bow/arrood
- 3) defensive weapons
- 4) Poison
- 5) Materials and construction
- 6) Methods of gripping striking hurling
- 7) Uses

8) Games

B) Tools and implements
(ಉಪಕರಣಗಳು)

- 1) Cutting tools: Knife, are, adze chisel wedge, scissors, saw, sickle.
- 2) Boring tools-needle, angur, bil
- 3) abarding tools-grindsime
- 4) Striking tools- Hammer
- 5) digging tools- spade, hoe, shoveleh
- 6) Broom, brush, comb etc. cleaning tools.
- 7) Materials and construction
- 8) uses such as carpentry smithy etc.

C) House Utencils

(ಗೃಹೋಪಯೋಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು)

- 1) Furniture: rugs, mats and bedings
- 2) Heating and lighting appliances
- 3) Utencils of gorge pumpkin
- 4) Wooden
- 5) Earthen
- 6) Baskets
- 7) Eating and Cooking
- 8) Smoking Pipes
- 9) Dwelling upkeeping

7) Houses
(ಮನೆಗಳು)

1) Residential and non-residential

- 1) Pattern of Houses tribewise/areawise.
- 2) Temporary Harvest Houses.
- 3) Mandirs and God places

7) Tribal A) Residential and non-residential houses/huts. (ವಾಸದ ಹಾಗೂ ವಾಸಮಾಡದ ಮನೆಗಳು)

1. Tribewise and areawise pattern of houses/huts.
 - a) This section would be housed in class 1 rooms of 30' x 16'.
 - b) huts/houses would be depicted through scale models/toy models/sketches and table tops. For models traditional tribal house building materials would be used.

c) 2' x 2' side table models on standing panels would be arranged. For following tribe alongwith detail information in charts,

1. Warli
2. Katkari
3. Bhil
4. Kolam
5. Korku
6. Gond/Madia Gond
7. Halba
8. Thotti

d) On panels paintings of peculiar cultural identification characteristics would be painted such as

Warli..Waghya/Chouk
 Kathakari.. Nomadic life
 or Kattachu or coal klins
 Bhil..Bhangorya
 Korku.. Mdghnath/drapery
 Kolam.. Pod/Gavbhandhani
 Madia..Defence Fencing
 Thotti.. Kingari recital
 Halba..Fort/Jahagiri

e) In the corner of the ball dioramic display of peculiar Bada Madia hut alongwith double fencing, Bamboo matting walls of decorative weaving Madia huts Scattered around a fire in middle of the hut, open ground fire of three wood branches, Piggery secur huts etc. With assistance of painting would prepared.

f) Mini dioramic displays depicting basketry in front of house and threshing of rice would be constructed.

2. Temporary houses such as havrest, houses work site houses.
3. Ghotuls and chavdis
4. Temples and Gods houses

5. Patterns of house building alongwith materials detail information to be given.
 6. Ladies special house with purpose.
 7. Positions fixed for each member of the family as per tradition.
 8. Agricultural implements, nets and traps.
 9. Court yard and back yard its utilisation and patterns tribewise.
 10. Cleaning and repairs.
- 4) Methods of construction and materials used
 - 5) Special House for ladies Menstrual hut
 - 6) Cock houses, grainaries Pigaries
 - 7) Chotul and community Houses.
 - 8) Karvi walls ventilation techniques.
 - 9) Decorative Walls
- 2) House hold (ಗೃಹೋಪಯೋಗಿ)
- 1) Beding and rugs.
 - 2) Seals
 - 3) Tithe and Tiwari's
 - 4) Utencils, Kangya, Fodder etc.
 - 5) Door and division
 - 6) Beding sites

- 7) Implements
- 8) Cleaining
- 8) Settlements Village (ಊರು)
- 1) Types of settlement.
 1. Cluster warli
 2. Both sides at open space in middle-Madia.
 3. Scattered Bhil
 4. Kolampod and Katkari Pada
 5. Shifting cultivation
 6. Laws
- 9) Food and drinks (ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಪಾನೀಯ)
- A) Food
- 1) Ideas about food
 - 2) acquisition of food
 - a. Collecting
 - b. Hunting
 - c. Fishing
 - d. Dairying and Slaughtering
 - e. Agriculture
 - f. trade
 - g. Other
 - 3) Types
 1. Regular
 2. Change
 - 4) Food preparation graing\ding, cutting, mixing
 - 5) Infant diet
 - 6) Cooking Methods and technique roasting, baking, boiling
 - 7) Recipes
 - 8) implements and utesils
 - 9) Mealtimes and eating and table manners.

10) Disposal of waste and excess food.

11) Cleaning utensils

B) Drinks

1) Water and thirst

- a. use of water for drinking
- b. thirst i.e. manifestations, controls
- c. ideas about water
- d. Water supply
- e. drinking utensils
- f. water sources
- g. water dieties
- h. other uses of water

C) Beverages

1) Alcoholic beverages

2) drinking of milk

3) others i.e.tea.

4) Preparations

a) distilling

b) Tadi-Godi

Ahobat

boiled

burried

c) Madi

d) Gorga

e) Mahua

f) Gul-joggar

5) Production, sale and further cycle.

6) Social-cultural religions importance

7) Prohibition

- D) Narcotics
- 1) Kinds Tobacco used, betel Bhong, ganjua
 - 2) Manufacture and preparation
 - 3) methods of consumption
 - 4) Quantity, occasions
 - 5) Behaviour under effect
- 10) Dress and Ornaments
(ಉಪರಿ ಮತ್ತು ಅಭರಣಗಳು)
- A) Dress
- 1) Ideas of clothing
 - 2) Prevalent types (tribe and area)
 - 3) Nude and covered parts of the body.
 - 4) Clothing materials
 - 5) Status and seasonal differences
 - 6) Headgear and footwears, arms
 - 7) Ceremonial attire
 - 8) dacing costume
 - 9) Techniques
- 10) Services of clothing
- B) Ornaments
- 1) Types
 - a) Necklaces
 - b) Bracelets
 - c) Rings
 - d) Anklets
 - 2) Mode of attachments to body
- 11) Dress and ornaments
- 1) Dress
 - 1) Ideas of clothing

2) Prevalent types Tribal drapery will be presented with the help of toys of

1. Katkari
2. Warli
3. Kokna
4. Dhorkoli
5. Malhar Koli
6. Thakar
7. Bhil
8. Naikda
9. Mavchi
10. Tadvi
11. Korku
12. Nihal
13. andh
14. Raj Gond
15. gond
16. Madia
17. Kolam
18. Thotti
19. Pardhan
20. Halba
21. Dubla
22. Dhodiya
23. Pawra

Plan of exhibit; Toys, painting and/ or sketches would be used in a Panel Map of 8' x 10'.

Slides and audiotape on tribal dressing and drapery would

be set near the Map. Special arrangement to illuminate particular tribe region etc. would be made, Special exhibition of dresses of Bhagats at worship would be prepared. Slide show would be prepared.

3. Sketches of Nude and covered parts of body would be prepared.

4. Clothing materials

5. Status and seasonal differences would be shown as below.

1. Warli - Farmer at ploughing day to day Bandi Kurtha Dothi

2. Pawras in hills with Langoti only. Pawras converts

3. Borcheek village may be considered

4. Halba-Jahagirdar Gond-Kings

Kokna, Kindom

Kathi State

Jawhar State

Katkari, Thotti, Thakar for seasonal migration

5. Impact of neighbouring Tribes on dressing would also be shown.

6. Headgear and Foot-wears, onms includes-Poop wears

1. Madia chappls of perir mili

2. Pavadis

3. Use of leaves to avoid burning heat Headgears

1. Korku Pagdi

2. Madia black cap

3. Bison Horn Headgear

4. Pawra feta

7. Arms

1. Golli

2. Fadsa

3. Koyata

4. Sling

5. Galoli

6. Chandrya

7. Dharya

8. Match Box

8. Ceremonial Attire

1. Bada Madia

2. Korku

3. Pawra

4. Warli etc.

Special attention will be pay to depict marriage costumes of various tribes.

9. Dancing costumes of-

1. Tarpa
2. Ghouri
3. Gher
4. Dindar
5. Bhovada
6. Dindan
7. Rela
8. Shikar
9. Bhivsan
10. Holi of Pawras
11. Dhol dance of Madias.
10. Techniques-
 1. Bhil weaving
 2. Tailoring
 3. Body decorating
11. Use of clay, Rithe. Hingan has cleaning agents.
 - Introduction of soap and dittergents.
 - Ironing

2. Ornaments 1. Types

(ಆಭರಣಗಳು)

- A) Metal
 1. Necklaces
 2. Bracelets
 3. Rings
 4. Toe Rings
 5. Ancklets
 6. Attached Rings
- B) Beed strings and Neck laces
- C) Stone Strings

2. Punching method-Relief work Designs to be depicted along with a Note.
 3. Ornament designs to be shown by sketches.
 4. A model of lost wax. For ornaments, in middle of the show case, a cassette of the tribal ornaments will be shown.
 5. Mode of attachment. 6. Hair ornaments
 7. Ear, Nose and Lip ornaments
 8. Specific articles of Adornments.
 9. Occasions
 10. Decorative Art.
- 3.Toilet
1. Hair dressing -cutting, pulling etc.
 2. Shaving - special exhibits on shaving by shed to be depicted.
 3. Razors
 4. Hair style - cutting, parling ar rangement.
 5. Comb, brushes,pins and flowers
 6. Hair ornaments.
 7. Body decorations including tatoeing
 8. Bathing
 9. Ladies by gine including menstrual and deliver
 10. Enhancement for sexual appeal-weekly mark may be considered - Bhongarya -
- (ಸ್ನಾನ ಹಾಗೂ ದೇಹ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಾಧನಗಳು)

Colour and B & W blow up would be exhibited.

- One life style plaster cast model, in midd with all ornaments would kept in middl of 30' wall

- 3) Hair ornaments
- 4) Ear, Nose and Lips orna-ments
- 5) Special articles of adornment
- 6) Occasions
- 7) Decorative art

C) T0ilet

- 1) Shaving and depilation
- 2) Razors
- 3) Hair styles Cutting Parling arranging
- 4) Comb, brushes, Pins
- 5) Hair Ornaments
- 6) Body paintings
- 7) Bathing
- 8) Menstrual bygiene
- 9) Enhancement of sexual appeal.

12) Routine of living

(ದಿನಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳು)

- 1) Activities of typical days time of arising and retiring
- 2) working time
- 3) Eating times
- 4) Recrreation
- 5) Sleeping and conception of falgue it

- 6) Beds and bedding
 7) Manners and etiquettes
 8) Standard of living.
- 13) Specializ A) Division
 ation of labour
 by sex
 (ಲಿಂಗಾಧಾರಿತ ವೃತ್ತಿ)
- 1) Activities customarily perform
 ed exclusively or predominantly
 by males or by females.
 2) Activities forbidden or de
 spised by one sex
 3) Activities of both sexes partici
 pation-alternately/ jointly
- 4) Routine tasks
 5) Status of women in relation
 to men.
- B) Speciali 1) Gradation of tasks according
 zation by age to age
 (ವಯಸ್ಸು) 2) Activities of
 a) Childern
 b) Adults
 c) Old age
- C) Specialized 1) Extent of occupational specili
 Occupations zation
 (ವಿಶೇಷ ವೃತ್ತಿಗಳು) 2) Partially and fully specialised
 occupations.
 a) Carpenters
 b) Mañon
 c) Weavers
 e) Tailors
 f) Farmers
 g) miners
 h) Potters
 i) Traders j) Others

<p>D) Midwives
(ಪ್ರಸೂತಿ)</p>	<p>Barders, musicians etc.
Service Enterprises.</p>
<p>14) Marketing
(ವ್ಯಾಪಾರ/ಖರೀದಿ)</p>	<p>a) Markets and fairs
b) Shops, Middlemen
c) Government regulation</p>
Medium of	a) Articles circulating in exchange at their intrinsic values as standard money salt, cattle, grain etc. or coins.
15) Transport (ಸಾರಿಗೆ/ಸಂಪರ್ಕ) tation	b) Weights and measures
	<p>1) Extent of Transportation
a) Types and quantity of articles transported
b) Distnces and areas covered.
c) Message carrying</p>
	2) Routes
	1) Type.g. trains paths, road, rivers
	2) Location
	3) Iron and rest-houses
	3) Migration
	<p>- Seasonal migration
- Nomadic and perodic shifting of settlements
- Emigration and immigration</p>
16) Tribal Art (ಬುಡಕಟ್ಟುಕಲೆ) Art (ಶೃಂಗಾರಕಲೆ)	<p>1) Metal objects
a) Selected white Metal ornaments</p>

- b) Selected Metal idols and ornaments.
- c) Bigua, Chandryal etc.
- 2) Wood carvings
- a) Decorative doors from M.koli, Kokna and Korku.
- b) selected wooden gods such as - wadhya, Chetuk, Devala, Raja Panta, Ganda Thakur, Mogra etc.
- c) Poles of Korku and Madias
- d) Decorative hangings
- e) Bhil and Madia combs
- f) Tobacco boxes
- 3) Natural and geometrical designs to be elaborated by drawing sketches etc.
- 4) Pottery special utensils in Bhil and Madia area to be presented.
- a) Warli paintings
1. Religious style.
 2. Decorative style
 3. Language of communication
 4. Outer wall paintings
 5. Commercial
 6. Emminent-Warli painters
 7. Material and patterns

2. Representa
tive Art

(ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕಲೆಗಳು)

b) Modeling and casting

1. Stone Gods
2. Ghatuwa Gods
3. Castin Method in Western Ghat area.

c) Materials and implements

Selected object would be collected/scale Models would be prepared.

d) painters and sculptures

1. Warli paintings
2. Korku outer wall
3. Pardhi stone sculptures idols and urskals.
4. Virgals from Nasik
5. Metal sculpture
6. Wooden - Boundries - Poles, Marriage/memorials e.g. Shinolipatti, Ayya's, Mariyam mata etc. - Gods - Masks

5) Subjects

In this section it is proposed to exhibit tribal art object as per the subject e.g.

- a) Animals -1.Warli paintings
2. Wooden gods
 3. Tak
 4. Ghatuwa
 5. Stone

6. Memorials

7. Others

b) Human beings

1. Warli Paintings
2. Fhatuwa
3. Patli

c) Natural and imaginary objects

1. Warli paintings
2. Tobacco container
3. Yetya Bokya
4. Poles
5. Ornaments/Tak

d) Form and colour special attention needs to be given for building this section.

c) Symbolism

1. Warli paintings
2. Gods
3. Poles
4. Others

f) Masks

1. Paper
2. Wooden
3. Hyde's
4. Tatis

C) Music

(ಸಂಗೀತ):

a) Musical form and structure

1. In order to present scale, pitch, tone, tempo rhythm

etc. pre-recorded cassettes and head phone would be introduced.

2. It would be supported with eighter slides show or simple photographs.

b) Vocal music

1. Bhandsar
2. Daka bhakti
3. Nagpanchamichi Gani
4. Real
5. Radals jodi/Dandar

c) Beating - Daka Tabli

Mandari

Dhol Dholki Mandol

Nagara, Tibuli, others.

d) Instrumental music

a) Accompaniments

- 1) Tarfa, 2) Kingari, 3) Biri,
- 4) Pawri. 5) Zangali, 6) Bhangsar,
- 7) Sahanai, 8) Kahali 9) Others

b) Solo playing

1. Tandoli
2. Rantha
3. Tarpa
4. Pawa
5. Van's
6. Others

c) Orchestra

1. Rodali Jodi
2. Dandar
3. Gammat (Tamasya)
4. Dakabhaki
5. Govbhandhani
6. Dhol dance
7. Others

e) Idipones

Various types of clappers and rattels e.g. Manjira, Tal, Tappa, and kirkis.

f) Membraphones

Various types of Drums.

g) Aerophones

- Pawa, Kahali
Tarpa, Sanai
Pawri, Others

h) Other musical instruments

D) Dancing 1) Dance styles technique gesture

(ನೃತ್ಯ): and postures. Formalization, rythm, Musical accompaniments and other aspects would be depicted through photographic Blow ups.

2) Warli paintings of Tapa dance would also be exhibited.

3) a tableau of Rela, Dhol and similar dances

4) A chart to above effect would also be prepared.

f) Drama
(ಪ್ರದರ್ಶನ)

5) Relation of the dance to magic and ritual need to be collected.

Dandar
Bhovada
Gammat

These forms would be illustrated. Story telling of Thottis, Rantha Bhils and Gonda Bhils, may be exhibited.

17. Religion a) Lore & learning
(ಧರ್ಮ/ಭೂಮಪರಿಕಲ್ಪನೆ)

a) Cosmology conception of universe and cosmological system
Heavens and hells

b) Realm of the dead

c) Cosmic phenomenon

1. the sun and its rising and setting

2. Night and day

3. Dawn and twilight

4. The moon and its phases

5. Eclipses

6. Omens and portent

b) Religion

a) Conception of the supernatural

1. Concept of the Soul

2. animatism and magic force

3. concept of good and bad force

b) Sacred objects and places

1. fetishes

2. idols

3. extraordinary objects

a) Bazaar stones

b) albion animals

..... ಈ ಪ್ರವಾಸದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ರೂಪದಲ್ಲಿ "ಜಾನಪದ ಪಯಣ ಮಾಲೆ"ಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸುವ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೂ ಅಕಾಡೆಮಿ ಕೈ ಹಾಕಿದೆ. ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಶ್ರೀ ಎಂ.ಜೈರೇಗೌಡ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ನೆರವಿನಿಂದ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜಾನಪದೀಯ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಪ್ರವಾಸದ ಅನುಭವ ಕಥನವೇ "ಧರ್ಮಪುರಿಯಿಂದ ತಿರುನಲ್ವೆಲಿವರೆಗೆ"

ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಎರಡನೇ ಕೃತಿಯ "ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಜಾನಪದ". ನಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಲೋಬ್ಬರಾದ ಡಾ|| ಎಚ್.ಎಂ.ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ ಅವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾವು ತಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಭಾಗವಾಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವಿವಿಧ ಜನಾಂಗಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ||ಎಚ್.ಜಿ. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ

ಆಧ್ಯಕ್ಷರು